

Легета Ірина Валеріївна, курсант навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ;
Воробей Олена В'ячеславівна, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІД ПІДРОБКИ БЛАНКА БІОМЕТРИЧНОГО ПАСПОРТА ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН

Як відомо, одним з нововведень, пов'язаних з поступовою інтеграцією України в Європейський Союз, стало введення біометричних паспортів для громадян. Одним із законодавчих актів, що закріплюють поняття «біометричний паспорт» стала Постанова КМУ від 7 травня 2014 року № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення». У ній був затверджений зразок бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм.

Бланк паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм виготовляється у формі книжечки розміром 88 x 125 міліметрів, що складається з м'якої обкладинки, форзаца, сторінки даних і 32 паперових сторінок [1]. Для виготовлення сторінок цього документа використовується захисний папір, який не має власної флуоресценції. Бланк паспорта скріплюється замкненим швом, нитками із захисними властивостями, що набувають червоного світіння при ультрафіолетовому опроміненні.

У праву частину обкладинки імплантовано безконтактний електронний носій, який відповідає вимогам стандарту ISO/IEC 14443A щодо запису і зчитування даних та вимогам Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), що встановлюються до електронних документів. У нижній частині лицевого боку обкладинки розміщується спеціальний символ, який свідчить про наявність безконтактного електронного носія.

На форзаці способом інтагліо друку фарбою темно-синього кольору надруковано зображення малого Державного Герба України. Фарбами, невидимими при денному світлі, що набувають жовтого та синього світіння під дією джерела ультрафіолетового опромінення, надруковано слова «УКРАЇНА» і «UKRAINE», що повторюються. Під текстом способом інтагліо друку фарбою темно-синього кольору надруковано стилізоване зображення Державного Прапора України, в якому виконано зображення малого Державного Герба України та приховане зображення слів «УКРАЇНА» і «UKRAINE».

Сторінка даних виготовляється з багатошарового полімерного матеріалу (полікарбонату), на який внесення даних здійснюється за технологією лазерного гравіювання та лазерної перфорації. Інші сторінки друкуються на папері з локальним багатотонним водяним знаком, а дизайн зображень відтворюється з використанням офсетного, трафаретного та інтагліо друку. Малюнки виконані лінійними та спеціальними растрами, гільйошними орнаментами, макротамікротекстами.

Дизайн форзаца, сторінки даних та паперових сторінок бланка паспорта створено з використанням спеціальних захисних сіток з різною геометрією

рисунка, графічного зображення малого Державного герба України та стилізованих зображень історичних, культурних та архітектурних пам'яток, які відображають різні історичні епохи розвитку України [2].

У лівій верхній частині сторінки даних оптико-перемінною фарбою (OVI) надруковано спеціальний символ, який свідчить про наявність безконтактного електронного носія. В центральній частині розміщено спеціальний захисний гравірувальний елемент з хвилястими лініями та словами «UKRAINE Україна» перемінного розміру, що повторюються.

Дані написи при ультрафіолетовому опроміненні набувають жовтого та синього світіння. У нижній частині другої – тридцять другої сторінок надруковано номер сторінки (колонцифру), виконаний лініями перемінної товщини. В зоні колонцифр фарбою сірого кольору виконано штрихові елементи, які при частковому розгортанні книжки бланка паспорта утворюють літери «UA».

Як свідчить статистика, переважаюча кількість підробок паспортних документів відноситься до часткової підробки. Тобто за основу береться справжній паспорт, до якого вносяться зміни, в основному, до сторінки з персональними даними. Це може бути заміна фото власника документа та іншої інформації. Тому у вітчизняних біометричних паспортах особлива увага приділена захисту саме полімерної сторінки.

Зміни первісного змісту даних у паспорті шляхом додрукування та виправлення в текстах проявляється у вигляді відмінностей у конфігурації шрифту; розміру літер та відстані між ними, у дефектах однойменних літер тощо. Для механічної підчистки первісних текстів характерно: розволокнення, втрата глянцею та зменшення оптичної щільності паперу за рахунок видалення частини його поверхневого шару; пошкодження ліній захисної сітки; наявність часток барвника від первісних текстів.

До ознак зміни змісту паспортного документа за допомогою хімічних препаратів відносяться: порушення проклейки паперу (покоробленість, шорсткість, втрата глянцею); розпливи барвника у штрихах нових записів; слабовидимі штрихи первісного тексту; наявність пофарбованого канту на межі зони дії хімічного препарату; проникнення барвника штрихів тексту на зворотний бік паперу; різна інтенсивність люмінесценції ділянок паперу; зміна кольорів штрихів захисної сітки (ліновки); зміна первісного кольору паперу тощо. Для виявлення вказаних ознак необхідне візуальне мікроскопічне дослідження у косих променях та в УФ-променях.

Серед причин, що сприяють підробленню паспортних документів, можна відзначити наступні: неналежна якість спеціальних засобів захисту, порушення правил оформлення, видачі, зберігання та знищення цих документів, недоліки контролю діяльності відповідальних осіб на стадії персоналізації паспортних документів, відсутність відповідальності за придбання бланків паспортів тощо. Зміцнення законності та державної дисципліни, особливо під час проведення реформ, мають бути нерозривно пов'язані з підвищенням якості та ефективності роботи правоохоронних органів.

Таким чином, до основних переваг біометричних паспортів можна віднести зручність, практичність і безпеку подібних документів. Впровадження більш захищеного біометричного закордонного паспорта покликане знизити загрозу міжнародного тероризму і проявів злочинності, рівень фальсифікацій документів

та масштаби нелегальної міграції. Однак, не дивлячись на високий рівень захисту біометричного паспорту, злочинці підвищують свою майстерність і розробляють способи відтворення та імітації захисних елементів. Тому виникає необхідність постійного розроблення нових технологій та елементів захисту від підробки даної категорії документів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження зразка та технічного опису бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 трав. 2014 р. № 152. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/152-2014-%D0%BF3>. – Назва з екрана.

2. Проведення судово-технічної експертизи документів, оснащених машинозчитуваними та електронними елементами захисту : метод. рек. / [С. М. Науменко, М. В. Годенко, А. О. Мороз, Д. А. Повесьма, О. С. Силкін, В. М. Соловей, Д. К. Чередніченко, Л. С. Швед, Д. О. Шевцов] ; за ред. Л. М. Головченко. – Київ : КНДІСЕ, 2012. – 95 с.